

3941. G. WENDELINUS ⁹⁾. (L. B.)

Quas mihi laetitias insperatas pleno dimensi(?) in sinum effudit tuus, vir nobilissime, Coolsius ¹⁰⁾, cum te renunciavit *Sale-Heimi* toparcham ¹¹⁾, etsi ob-

9) Zie No. 3933.

10) Zie II, blz. 521.

11) Den 17^{den} April had de Prins aan Huygens „acte van pandschap" verleend van de heerlijkheid Zeelhem bij Diest; den 14^{den} Mei 1647 kreeg hij van Willem II in plaats van het pandschap de heerlijkheid in eigendom.

mutui gaudio, si tamen eas vel nunc narrare occipiam, fecero quod ebrij solent, quibus temulentia stimulat loquentiam. Enimvero ebrium me tanto isto gaudio — nec pudet — fateor, ac neque iam vel eius capiendi, vel — utut captum feram — eloquendi compotem. Summa eius est, quod iam porrho scio, apud quem dissertationem instituam, quem iudicem deligam diatribae iam adfectae *De natali solo legis Salicae* ¹⁾). Rem altissima ignoratione dudum sepultam primus ego intra istos quindecim annos protraxi in lucem, atque, ut fit, colloquia conserendo cum amicis feci communem, ostendique Francos Salios — Ammiano ²⁾) commemoratos — ausos quondam in Romano solo prope Toxiandriam locum habitacula sibi figere, quorum etiam legationem Iulianus, anno 358, cum Tongros venisset, audit, illos ipsos esse, qui hodieque *Seleheim* incolunt, accolunt, confines non vico ignobili aut ignorabili, sed pago amplissimo *Tessender-loo*. Nam et ex adversa *Seleheim* ripâ *Tamerae* fluvij — qui *Tabuda* est *Ptolemaeo* ³⁾) — *Salicus* vicus adiacet *Zelck*, et *Hercam* inter et *Luminium* protenduntur prata *Salia* — *die Seelbemden* — et quod agri superiacet inter *Halonem* — *Halen* — et *Hercam* *Francia* vocatur — *het Vrancckryck* hodieque. Praelibationem *Vindiciarum* *Lotharingicarum* anno superiore *Chiffletus* edidit. In illis a me haec ipsa professus acceperis, gloriam tamen fecit suam, cum *Wosgastum*, *Bodegastum*, *Salegastum*, *Windegastum* ex villis *Bode-Heim* — *Bautershem* — *Sele-Heim* — tuo ecce *Seelheim* — *Winde-Heim* — *Wintersheim* agnoscis, sive *Wintershoven* — convenientes ad tres *Mallos* ostendit his ipsis in locis *Salicam* legem perscripsisse. Macte, vir nobilissime, tua ista gloria, quod ampliorem eam refundis loco nobilissimo, quam ab illo accipias. Ego recte *Mactum* me audentiâ praedico, aliquando plenioribus buccis ista praedicandi, ubi tu favere te affectui significabis tuo, vir nobilissime, atque exhinc *Comes de Seelheim*. Ex aedibus *Coo[l]sianis*, *Distio*, *Cal.* (1) *Majis* ⁴⁾) 1645.

3942. F. RIVET ⁵⁾). (B. M.)

Ik heb steeds gewacht met het beantwoorden uwer brieven van 20 Maart, 3 en 16 April, omdat ik wachtte op het vertrek der gezanten. *Gaultier* ⁶⁾) heeft eene zeldzame, maar dure luit voor u gevonden; wij hebben haar gekocht

1) Dit is de titel van een onderdeel van het boek. Het werk zelf is getiteld: *Leges Salicae illustratae: illarvm natale solum demonstratum: cum glossario Salico vocum Advoticarvm: autore Gottefrido Wendelino, Taxandro-Salio, I. V. D. Canonico Condatensi, et Officiale Tornacensi. Antverpiae, Ex officina Plantiniana Balthasaris Moreti. M.DC.XLIX.*

2) *Ammianus Marcellinus*, Romeinsch geschiedschrijver uit de 4de eeuw na Chr., heeft de *Historiae* van *Tacitus* vervolgd; van zijn werk is maar een klein gedeelte overgebleven. In zijne *Rerum gestarum libri qui supersunt*, XVIII, 8, § 3, worden de „*Franci Salii*” genoemd.

3) Zie *Claudius Ptolemaeus*, *Geographiae libri octo*, II, *Galliae Belgicae situs*, c. 9.

Deze *Ptolemaeus*, geb. in Egypte, leefde in de 2de eeuw na Christus en heeft over aardrijkskunde, wiskunde, sterrenkunde, chronologie en muziek geschreven.

4) De maand is niet volkomen duidelijk geschreven.

5) Het eerste gedeelte van den brief is grootendeels uitgegeven door Dr. J. P. N. Land in *Versl. en Meded. der Kon. Akad. v. Wetensch., Afd. Letterk.*, 3de reeks, II, blz. 65, en in *Tijdschr. voor Noord-Nederlands muziekgeschiedenis*, III, 1891, blz. 221. — Zie over *Frédéric Rivet*, III, blz. 423, en boven, blz. 137.

6) Zie No. 3928.

voor 30 £, maar onder beding, dat de verkooper haar terugneemt, als zij u niet aanstaat, of te duur is. De gezanten nemen haar mee. In de kist zult ge ook de zes partijen vinden der fantasieën van Gibbons ¹⁾.

„Pour l'huile et l'esprit dont vous faictes mention, on m'a asseuré qu'on est fort subject a y estre trompé, outre que les meilleurs chymistes qui estoient ici, et notablement celuy qui demouroit au Covent Garden, en sont chassés par la guerre. Un mien ami m'a pourtant promis de m'en faire veoir un qui est le seul qui reste et demeure dela l'eau. Nous verrons ce que nous pourrons avoir de luy et sçavoir ce que vous desirez entendre touchant les autres extraicts qu'il peut tirer, et ne manqueray de vous avertir du tout au plustost”. De Londres, le premier May 1645.

3943. GRAAF J. A. VAN SOLMS ²⁾. (H. A.)

„J'ay par la jointe adverty S. A. de la constitution des nouvelles compagnies icy levees, et remonstré que le nombre des vieilles, qui devront aller en campagne, seroit necessaire d'estre amoindry. Je vous en ay voulu donner part par cette et prier d'en vouloir avoir la memoire, afin que la lyste puisse estre diminnee, ou bien s'il failloit que vingt compagnies sortissent d'icy, que soubz le bon plaisir de S. A. cinq des nouvelles y fussent meslees pour estre mises dans une autre garnison, car n'estant pas jusques à presant donné aucun ordre ny pour la monstre ny pour le payement desdites nouvelles compagnies, il y en a encore un grand dereglement parmy icelles. Maastricht, ce 3 de May 1645.

3944. AAN D. TULDENUS ³⁾. (K. A.)

Elk bewijs van uwe vriendschap is mij zeer aangenaam. Tot mijn spijt heb ik Andreas Desselius ⁴⁾ niet kunnen helpen. Haga, IV Non. (4) Majj CIOIOXLV.

3945. W. VAN STAKENBROECK-VAN DEN BROUCK ⁵⁾. (L. B.) Ned.

Ik zou gaarne eene sauvegarde hebben voor mijne heerlijkheden Nuylant en Vinckel ⁶⁾. La Haye, le 7e May 1645 ⁷⁾.

1) Orlando Gibbons (1583—1625) was organist te Londen en componist. Hij schreef o. a. fantasieën met eene zeer eigenaardige instrumentatie.

2) No. 3943 a, b. Twee brieven (beide H. A.), één van denzelfden datum, de andere van 6 Mei, zijn even onbelangrijk. — Zie I, blz. 363.

3) Zie No. 3936. 4) Zie I, blz. 341.

5) Zie II, blz. 520.

6) Beide liggen in de Meierij van den Bosch.

7) Het jaartal is onduidelijk; het kan ook 1647 zijn.

3946. H. TUTHILL ¹⁾. (L. B.)

Ik ben lang bezig geweest met de uitvoering van mijn plan, waarover ik u meermalen gesproken heb, nl. „to make an iron globe or engine, which by the meanes of men working within it, should be able to breake the battle of an enemie with ease”. Ik heb 500 gulden aan de proeven ten koste gelegd, maar deze zijn mislukt.; het gewicht van den bol werd te groot, om hem in beweging te krijgen. De droevige tijden, die wij beleven, waar Christenen tegen elkander strijden en elkander vervolgen, brachten mij er toe het hierbijgaande boekje uit te geven. Ik ben u nog altijd dankbaar, dat gij door een schrijven van Z. H. aan de Staten van Zeeland bewerkt hebt, dat mij mijn achterstallig pensioen voor negen jaren werd uitbetaald. Rotterdam, Adij 9 Majj 1645.

3947. A. VORSTIUS ²⁾. (L. B.)

„Koome mits desen versoeucken van U Eed.^t een paspoort voor Franciscus Godtschalck, der medicinen licentiaet tot Iperen in Vlaenderen, mijnen goeden vrintd, met denwelcken ick corresponderen in materie van planten. Sal herwaerts overkomen, om den hof van onse Academie te versien met verscheijden rare planten vandaer, ende werdt hooch tijt, dat dese reijse vordere”. Als uwe zoons hier komen, zal ik toonen, dat ik uw „toegedane dienaer” ben. Wilt gij hen laten meebrengen de *Opera Francisci Salinae de musica* ³⁾, die gij van den heer Verschooten ⁴⁾ te leen hebt en die ik gaarne eens zou willen inzien? Leijden, den 10 Meij 1645.

3948. A. DE PRADA Y MUXICA ⁵⁾. (L. B.)

Ik keer met mijne familie naar Spanje terug en zou gaarne een paspoort hebben van Z. H., om te Duinkerken scheep te gaan. Brusselles, se 10me de May de 1645.

3949. J. VAN WIJNBERGEN ⁶⁾. (H. A.)

Nu kapitein Sels ⁷⁾ gestorven is, zou ik graag willen, dat mijn luitenant Bassem ⁸⁾ in zijne plaats benoemd werd. Hij is een dapper en geschikt man en „my — confidentlick gesproken — op 't naeste in bloot bestaende”. Rynberck, den 12/2 Mayo 1645.

1) De schrijver onderteeckt: Henry Tuthill, bookseller. Onder de boekverkoopers te Rotterdam wordt hij echter niet genoemd, wel zijne weduwe in de jaren 1649 en 1650.

2) Uitgegeven door Van Vloten, *Dietsche Warande*, VIII, 1869, blz. 485. — Zie II, blz. 219. No. 3947 a. In een briefje van 24 Mei (L. B.), in het Ital. en uitgegeven, t. a. p., blz. 486, wordt het verzoek herhaald.

3) Zie III, blz. 452. 4) Misschien Fr. van Schoten; zie beneden. 5) Zie blz. 35, vlgg.

6) No. 3949 a—c. Brieven van 17 en 31 Mei en van 5 Dec. (alle H. A.) zijn even onbelangrijk.

7) Johan Sels deed 5 Febr. 1645 den eed als kapitein. (Meded. van den Heer Wakker).

8) Waarschijnlijk Johan Hendrik van Bassum, die in 1658 kapitein werd en van 1670 tot 1672 majoor was te Rijnberk. (Meded. van denzelfden.)

3950. V. CONRART ¹⁾. (L. B.)

Brenger dezès is de broeder van den heer de Fremont ²⁾; ook hem wilt gij zeker wel voorthelpen. Le 13 May 1645.

3951. LEONORO POMPEI ³⁾. (H. A.)

Terwijl ik bevel heb gekregen om naar het leger te gaan, heb ik daaraan geen gevolg kunnen geven, daar de graaf van Solms mij arrest heeft opgelegd, op verzoek van den commissaris, die mij valschelijk er van beschuldigt, dat ik afwist van een twist tusschen hem en een soldaat van mij. Toch kan ik bewijzen, dat die beschuldiging onwaar is. Wilt gij mij dus bij Z. H. rechtvaardigen? Maastricht, a di 13 Maggio 1645.

3952. W. CANTHER ⁴⁾. (L. B.)

Ik hoop de krijgsdaden van Z. H. gedurende den veldtocht, die nu aanstaande is, te bezingen. Hagae, hoc 19 Majj 1645.

3953. J. GAULTIER ⁵⁾. (L. B.)

Depuis ma laittre escrite il c'est rencontre un gentilhomme de mes amis qui avoit fait accommoder un luth et enmanché de neuf et me l'a apporté pour me le faire toucher. Il s'est trouvé que le luth est absolument le plus beau et meilleur luth de Bologne qui soit en Engleterre, de sa grandeur ainsi que le desirez, plustost plus grand que petit; il est a neuf cottes et de Laux Maller; il est barré et enmanché par maister Nicolles ⁶⁾ que [nous] ⁷⁾ tenons icy pour le plus e[x]cellent qui soit icy. Pour le barré et pour les reste aussi, c'est un luth propre a chanter aussi qu'a jouer des pices. Ayant monsté vostre lettre a ce gentilhomme, à ma prierre il [l']a voulu laisser aller. Le pris est dessus de telles conditions que ne serez forcé a rien que cet qu'il vous plaira, qui est que le gentilhomme et moy nous nous obligons par escrit a Monsieur Civait ⁸⁾, que cy n'agrez le luth, le renvoyant nous rendrons la somme que sera trente livres esterlin. Je ne vouldrois pour toutes les choses du monde faire aucune action pour vostre service qui ne fust cincere et naitte et san aucune falcification. A mon jugement le luth est le plus excellent que j'aye jamais ouy de sa grandeur ⁹⁾.

1) Zie II, blz. 171.

2) Zie III, blz. 23, 147, 148, 166, 284.

3) Zie III, blz. 162.

4) Er waren in dezen tijd verschillende personen, die den naam Willem Canter droegen. Deze afstammeling van het beroemde geleerdengeslacht schrijft Canther, zooals hij ook *calamus* voor *calamus* schrijft. Zijn gedicht is niet bekend.

5) Uitgegeven door Jonckbloet en Land, t. a. p., blz. CCVIII. — Zie No. 3928 en 3942.

6) Zeker is Nicholas Lanier (vgl. II, blz. 430) bedoeld.

7) Er staat: *ne*

8) Lees: Rivet.

9) De brief mist plaats, datum en jaar.

3954. A. VAN LOCHORST ¹⁾. (L. B.)

Ik zou gaarne voor drie weken verlof hebben, om mij uit het leger te verwijderen, „aenghesien de reddinghe van mijn gausche staet daeraen hanght”. Deesen 20 Majj 1645, Uytrecht.

3955. LEONORO POMPEI ²⁾. (H. A.)

Ik kan u niet zeggen, in welke groote moeilijkheden ik verkeer. De commissaris Hackefort ³⁾ weigert mij afschrift te geven van de reden, waarom hij mij gevangen laat houden. Hij schijnt te meenen, dat ik die ruzie heb bevorderd, maar de verklaring van den gevangen soldaat kan het tegendeel bewijzen. Hij zegt, dat hij uitgedaagd werd door een dronken man, die hem een duw gaf, wat tot eene vechtpartij leidde. Er kwamen vele menschen bij en ik zelf ook, om er een einde aan te maken. Wilt gij mij bij Z. H. rechtvaardigen? Di Maastricht, a di 22 Maggio 1645.

3956. J. VAN REEDE. (H. A.)

Ick sende hier de genealogie, daer ick met U E mentie van hadt gemaect, en alsoo den eersten vader is geweest *autor mendacij*, laete tot U E oordeel over haere jegenwoordige procedueren, of dien angel daer noch niet in is overgebleven; soo sy haer niet beteren, loopen perikel met haer oude vaertijen gestraft te worden, waervoor die niet liegen can haer genadelyck wil bewaren. (Mei 1645) ⁴⁾.

3957. P. RECHTENBACH ⁵⁾. (B. M.)

Ik ben balling, ben ziek en heb te Leiden een boek geschreven *De Christi persona et fortuna*, dat ik aan den Prins opdroeg. Maar mijne vrouw kreeg geen antwoord; kunt gij haar niet met raad en daad bijstaan? Leydae, die ascensionis Domini nostri Iesu Christi (25 Mei) Ao 1645.

1) Zie blz. 1.

2) No. 3955 a—c. Brieven van 3 en 20 Juni en 10 Juli (alle H. A.) handelen over dezelfde zaak. Zie No. 3951.

3) Johan Hackfort was commissaris van de monsterring. (Meded. van den Heer Wakker.)

4) Het briefje heeft plaats, datum, noch jaartal, maar Huygens schreef er boven: 24 May 1645.

5) No. 3957 a. Een briefje z. d. (B. M.) behelst hetzelfde verzoek.

Onder zijn naam schreef hij: in Ecclesia olim Dessau V. D. Minister per exil.

Petrus Rechtenbach komt niet in het Leidsche album voor.

3958. F. RIVET ¹⁾. (L. B.)

Hierbij gaat een brief van den heer Gaultier ²⁾. Het verwondert mij, dat gij de luit, die ik zond, te duur vindt. Ik heb mij trouwens laten leiden door den heer Gaultier, want zelf ben ik geen kenner. De eigenaar wil haar wel terugnemen; van afdingen kan geen sprake zijn. Den scheikundige heb ik nog niet gevonden en kan dus nog niets berichten van de „essences”. De Londres, ce 26^e May 1645.

3959. P. PARAVICINO ³⁾. (R. A.)

Trovando expediente et necesario di metter qualche ordine nella nostra casa, ho composte le incluse ordenante ⁴⁾ le quali mando hora a V. S. Illma avanti di produrle a questi Sig.^{ri} per che le sottoscrivano e cio per saper se agrada ancora a lei, che li suoi figliuoli li aprovinò e conferendone con il Sig.^r Vortius ⁵⁾ mi ha consigliato di mandarle a V. S. avanti di monstrarle a suoi figliuoli, et insieme habbiamo giudicato per il particular desiderio ch'abbiamo del lor bene, che V. S. Illma faria molto bene de scriver una lettera al sudetto Sr Vortius o a me, con notificarci se li agrada che sottoscrivano insieme con li altri, et insieme ci esorti d'haver particular cura di veder che li suoi figliuoli non eschino doppo cena senon conforme l'ordenanza alegata ne l'inclusa ⁶⁾, e ciò ho trovato eser necesarijssimo per evitar qualche malrincontro,

1) Zie No. 3942.

2) No. 3953.

3) Zie blz. 133.

4) Dat stuk luidt aldus:

Petrus Paravicinus rogat Nobilissimos Dominos comensales, ut subscribant his legibus, ut domus bene regatur.

1. Quod inter nos nomen Dei colatur, et unusquisque sibi caveat a iuramento, quo Deus potest offendi.

2. Nemo ullas rixas moveat, et si per accidens id fiat, dominationes vestras rogo, ut ad me res deferatur, ut possem reconciliationem procurare.

3. Qui non erunt domi quadrante hora post meridiem, et hora septima cum dimidia, ad cenandum non erunt expectandi, et pene loco erunt contenti analectis, et iis cibis, qui domi habebantur.

4. Nemo exeat domo post cenam, nisi prius indicatum sit suis ephoris vel mihi, ut videam, an erit e re sua, et si quis aliter fecerit, ac infortunium ei contigerit, erga parentes a negligentia excusabor.

5. Post cenam quisque teneatur explicare aliquid ex Italica lingua in Gallicam, vel de Gallica in Italicam, quibus vero non est cordi tale exercitium, ne obsint alijs qui progressum facere cupiunt.

6. Unusquisque discat aliquam historiam, quam recitet in prandio vel in cena prout poterit, vel in una vel altera lingua, et si quis intermiserit hoc exercitium ad minus semel in die, tenetur solvere singulis vicibus stuferum pro pauperibus.

7. Die Domini post cenam habendum erit exercitium, legendo sacra cum reverentia et attentione, ut possimus sperare a Deo benedictionem.

5) Nl. A. Vorstius.

6) De beide zoons van Huygens, die vrij waren opgevoed, kwamen krachtig op tegen al die baasspelerij van hun hospes en kregen daarin voor een deel gelijk van hun vader, zooals blijkt uit een brief van Bruno aan hen van 11 Mei (vgl. *Oeuvres de Christiaan Huygens*, I, blz. 11).

e non è una settimana che un alemano fu ferito a quel hora in una coseia d'un colpo di pistola, hor giudichi V. S. Illma se convien andar cauti o non, ma scrivendo, prego sua signoria de scriver in modo tale che si possi mostrare la lettera alli suoi figliuoli per farli veder quello che desidera da noi, senza dar ad esse nesuna sorte de conoscenza d'haver visto l'inclusa afine li suoi figliuoli non mene vogliono male il Sig.^r Vortius me ho detto che baciasse le mani de V. S. Illma Di Leiden, li 26 Maggio 1645.

3960. J. VAN DER BURGH ¹⁾. (L. B.)

Ik ben door mijne vrienden lang opgehouden en eerst gisteren avond hier aangekomen. „La premiere bienvenue qui m'a esté donnée estoit par deux dames dont Mad.^{le} Nijs n'estoit pas la plus laide". Zij is u zeer dankbaar voor haar paspoort. De Liege, ce 27e May 1645.

3961. P. G. VAS DIAS ²⁾. (L. B.)

Z. H. is buitengewoon vriendelijk voor mij geweest, maar ik was te verlegen om hem voor zijn vertrek er voor te bedanken, zooals ik had behooren te doen. En nu spijt het mij zeer, dat ik zoo dom ben geweest. Ook u heb ik, daar ik u niet t'huis vond, niet bedankt voor uwe edelmoedigheid. Schrijf mijne lomphheid toe aan mijne langdurige afwezigheid van het hof en mijn verblijf onder boeren en barbaren. Wilt gij voor mij pleiten bij Z. H.? Haga, 29 de Mayo 1645.

3962. E. PUTEANUS ³⁾. (L. B.)

Mijn zoon Maximiliaan is u ten eerste dankbaar; hij kan nu veilig op zijn landgoed wonen. Hierbij gaat mijn werkje *De munitionibus lineae* ⁴⁾ en eene kaart van mijn vriend M. F. van Langren ⁵⁾, mathematicus van den Koning, waarop de maan wordt voorgesteld en waarop ook uw naam met die van Heinsius, Vossius en Barlaeus voorkomt. Ook de Prins staat er op. Lovanij, in Arce, III Kal. Iunij (= 30 Mei) M.IOC.XLV.

1) Uitgegeven door Van Vloten, *Dietsche Warande*, V, 1860, blz. 240.

2) No. 3961 a. Een briefje zonder plaats, datum en jaar (L. B.) is volkomen onbelangrijk. — Zie No. 3916.

3) Zie No. 3925.

4) Elders wordt als titel opgegeven: *Civilis doctrinae lineae, quibus Aristotelis Politicorum libri tres primi ad perpetuos reducti Aphorismos, Latine, breviter ac dilucide repraesentantur* Lovanii, 1645.

5) Michiel Floris van Langren († 1675), waarschijnlijk te Arnhem geboren, woonde te Brussel en was kosmograaf en mathematicus van den Koning van Spanje. Als cartograaf en waterbouwkundige heeft hij zich grooten roem verworven.

Er wordt hier bedoeld op *Pleniluni lumina Austriaca Philippica Michael Florentius Langrenius*, 5 idus Februarii 1645. Daarop komen de namen voor van allerlei bekende menschen, o. a. ook van Huygens.

3963. J. VAN DER BURGH ¹⁾. (L. B.)

Juffr. Nijs vindt uw portret erg mooi en ik moest op uwe gezondheid drinken, „à la mode de Liege, à quoy elle se monstroit dame de raison”. Zij zendt u bijgaanden brief. De Liege, ce 30 May 1645.

3964. J. VAN DER BURGH ²⁾. (L. B.)

Un messenger venant de Namur debite icy pour asseuré que Beck avecq ses troupes doit passer aujourd'huy par ladite ville. Les troupes du duc de Lorraine ne bougent pas encore. Luy pour sa personne fait tousjours le mécontenté, nonobstant le grand present qu'il a receu; le marquis de Castel Rodrigo ³⁾ et Piccolomini ⁴⁾ devoient partir de Brusselles le 27e du courant. Je suis sur mon departement pour faire un voyage à Maestricht. De Liege, ce 31 May 1645.

1) Uitgegeven door Van Vloten, *Dietsche Warande*, V, 1860, blz. 240. — Zie No. 3960.

2) Uitgegeven door Van Vloten, t. a. p.

3) Zie III, blz. 496.

4) Zie II, blz. 243.